

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

STEFANUS (1)

De Prediker

...Doch er stonden sommigen op van hen, die waren van de zogenaamde synagoge der Libertijnen, der Cyreneërs en der Alexandrijnen en van de Joden uit Cilicieën Asia en redetwisten met Stefanus, en zij waren niet bij machte de wijsheid en den Geest, waardoor hij sprak, te weerstaan.

Hand. 6 : 9, 10.

Eigenlijk zouden we, nu Lucas ons gaat vertellen over Stefanus, iets te horen moeten krijgen over zijn werk als diaken. Met het oog op die arbeid was hij immers gekozen als één der zeven mannen en door de apostelen benoemd en aangesteld.

Geen woord echter daarover. Dat betekent natuurlijk niet dat hij geen uitnemend diaken geweest zou zijn. Dat hij niet in de laatste maar in allereerste plaats tot dat ambt gekozen werd zegt nogal iets. Maar dat deze broeder bijzonder vervuld was met den Heiligen Geest is óók en vooral gebleken in zijn gave om te prediken.

Misschien dat iemand zegt: Maar daar was hij toch niet voor gekozen! en daar hadden de apostelen hem de handen niet voor opgelegd! Inderdaad! Maar als Christus aan broeders méerdere gaven schenkt dan mogen die niet ongebruikt blijven. Dat heeft de apostel Paulus later wel zeer duidelijk gemaakt aan de Corinthiërs.

Behalve de inheemse Joden, de Hebreëen woonden er in Jeruzalem, zoals we ons herinneren ook nog duizenden uitheemse Joden, nl. de Griekssprekende of te wel de Hellenisten Joden, die de inheemse taal niet machtig waren. Aan hen moest ook het evangelie worden gepredikt. En als nu openbaar wordt dat ook broeders, uit die kringen voortgekomen, de bijzondere gave hebben ontvangen om het evangelie te prediken dan zou het niet van goede leiding getuigen indien die gave niet dienstbaar gesteld werd aan de vervulling van de opdracht: "Gij zult Mijne getuigen zijn". Het komt er natuurlijk allereerst op aan dat en niet door wie ze gebruikt wordt. En daarvoor hebben nu juist de apostelen en voorts de ambtsdragers in de kerk hun ambt ontvangen om er voor te zorgen dat dat geschiedt.

En dat de Geest voor de vervulling van die opdracht niet aan de apostelen gebonden is zien we hier. Allereerst in Stefanus, en later in Filippus en in Saulus van Tarsen.

Te beginnen in Stefanus. Toen deze broeder ging prediken is hij zijn eigen weg gegaan. Terwijl de apostelen naar de tempel gingen om daar aan de inheemse Joden in hun eigen kleurrijke landstaal de grote werken Gods te verkondigen begaf Stefanus zich naar de synagogen der diaspora-Joden.

Lucas schrijft tenminste: "Doch er stonden sommigen op van hen, die waren van de synagogen der Libertijnen, der Cyreneërs en der Alexandrijnen en van de Joden uit Cilicie en Asia en redetwisten met Stefanus." Allemaal buitenlandse Joden, zoals u ziet. Mensen, die zich metterwoon in Jeruzalem gevestigd hadden.

Omdat deze mensen elders geboren en getogen waren en de inheemse taal niet machtig, hadden ze zich uiteraard volksgewijs tot

een eigen godsdienstige gemeenschap aangesloten met eigen synagogen en scholen. Dat deden de Joden overal in het Palestijnse moederland zodra ze in groter getal aanwezig waren. Of hier twee of vijf synagogen bedoeld worden is niet helemaal duidelijk. Zeker is dat de synagogen uit N.-Afrikaanse en Klein-Aziatisch Joden en uit Libertijnen bestonden. De laatsten zijn waarschijnlijk vrijgelaten slaven uit Rome geweest.

Hoe dan ook, tot deze Joden richtte Stefanus zich met zijn evangelieprediking.

Verwonderen doen we ons daarover niet. Zelf was hij uit die kringen afkomstig. Wat ligt dus meer voor de hand dan dat hij zich met de prediking van de éne Naam, waardoor allen moeten zalig worden tot hen richt.

Van onze Heiland weten we dat Hij de gewoonte had om als het sabbat was naar de synagoge te gaan en zich onder de hoorders te scharen en daar als hem daarvoor de gelegenheid gegeven werd de Schrift te lezen en daaraan een woord van vermaan of vertroosting aan toe te voegen.

Welnu, hetzelfde heeft Stefanus gedaan. Gedreven door den Heiligen Geest heeft hij die Hellenistische kolonies opgezocht om ze te bezaaien met het goede, levende zaad, opdat een ieder die dorst had komen zou en drinken van het levende water om niet. In één van deze synagogen (nl. de Cilicise) heeft wellicht Saulus van Tarsen voor het eerst het evangelie horen prediken uit de mond van Stefanus. En op welke wijze dat toen tot hem gekomen is behoeven we niet te vragen. Dat is een prediking geweest in betoning van géést en kracht. Eén en ál genade en kracht schrijft Lucas. De wonderen die zijn prediking volgden zullen er wel niet vreemd aan geweest zijn.

Grote tekenen en wonderen deed hij onder het volk, lezen we. Dat was nog nooit van iemand gezegd. Op buitengewone wijze moeten deze hebben heengewezen naar de hulp die God in Zijn genade schenkt en de barmhartigheid die in Christus te verkrijgen is.

Maar wie nu zou denken, gezien de óverduidelijke taal waarin de boodschap van verzoening en redding uitgegaan was, dat het levende zaad in goede aarde is gevallen, die wordt wél ontuchtend. Van een gehoor geven aan het geloof is geen sprake. Integendeel. De wind die straks als een orkaan zal losbreken over de gemeente steekt op uit deze hoek. En niet uit de kring der priesters.

Hoe dat begonnen is vertelt Lucas ons hier. Doch er stonden sommigen op van de synagoge der Libertijnen... enz. en begonnen te redetwisten met Stefanus.

Deze Hellenisten waren ietwat andere mensen dan de Hebreëen. Ze hadden wat meer van de wereld gezien en waren wat ruimer van blik en ook wat gevoeliger, wat emotioneler. En ook grepen ze sneller, duidelijker „de consequenties van de afzonderlijke gedachten in de samenhang van het geheel“.

In elk geval hebben ze, toen ze Stefanus gehoord hadden, vooral toen ze met hun vragen kwamen gevoeld: Deze man is gevaarlijk. Wat moet er van de oud-vaderlijke godsdienst met die wetten, waar ze zo trots op waren overblijven als het woord van deze

man, door zulk grote tekenen bevestigd ingang gaat vinden. Want als het wáár is wat deze man leert, nl. dat God vanwege het éne slachtoffer aan het kruis vergeving van zonden uit genade schenkt en dat een mens door genade alleen, door Jezus alleen en door geloof alleen behouden wordt wat voor zin heeft het dan nog om naar de tempel te gaan en al die offers te brengen? Waartoe dient dan nog de tempel en die hele tempeldienst? Dan heeft het toch geen zin meer om al die wetten en gebeden te volbrengen die de rabbijnen zo nauwkeurig uiteengezet hebben?

En dat die Stefanus er zó over dacht is bij de beantwoording der vragen wel gebleken. Een gevaarlijk man. Die renegaat. Als ze niet oppassen sleurt hij al de leden van de synagoge mee. Hoeveel priesters van de tempel waren al niet overgelopen. De dingen die deze man gezegd had over de wet en de tempel waren zo ongewoon en gingen zó in tegen de gangbare mening, neen dat kon men niet onbestreden laten.

Wij moeten niet vergeten dat deze N.-Afrikaanse Joden bekend waren om hun ijver voor de godsdienst en die uit Alexandrië om hun Schriftonderzoek en wetenschappelijke behandeling van Gods Woord. Dat hun synagogen bolwerken waren van rabbinistische wetenschap. Offers hadden deze mensen gebracht, het land waar ze geboren en getogen waren hadden ze verlaten uit liefde tot de overgeleverde religie om zich in de heilige stad des te beter aan allerlei bepalingen van de wet te kunnen houden en naar de tempel te kunnen gaan.

Maar zij hadden ook hun mannetjes. U kunt geloven dat ze hun bekwaamste mannen naar voren gebracht hebben. Ja! Ja!

Maar zij waren niet bij machte de wijsheid en de Geest te weerstaan waardoor hij sprak. Dit moet wel wat geweest zijn voor die mannen, woordvoerders en slagvaardige debateurs.

Met zijn allen niet opgewassen tegen één man!

Als wij nu maar goed lezen wat er staat! Lucas schrijft niet, dat ze niet opgewassen waren tegen Stemanus. Alsof het in hem zat. Neen, maar zij konden de wijsheid niet weerstaan en de Geest waardoor hij sprak. Hoe schittert hier de kracht en de trouw van Christus! Toen Hij nog op aarde was beloofde Hij: Ik zal u mond en wijsheid geven, welke al uw tegenstanders niet zullen kunnen weerstaan of weerleggen. Welnu, in Stefanus zien we hoe Christus deze belofte inlost door den Geest die Hij ons beloofd heeft. Deze belofte heeft Calvijn aldus omschreven: „Waar Christus verder dezelfde Geest aan al zijn dienaren beloofd heeft, kunnen wij allen steeds met een vast vertrouwen voor de waarheid strijden en een mond om te spreken van hem afsmeken en wij zullen genoegzaam toegerust zijn om te spreken zodat nooit de grootspraak of gevatheid ons te schande zal maken.“

Laat me mogen eindigen met deze uitspraak van Calvijn: En tot nu toe openbaart Hij dagelijks nog dezelfde kracht, zodat mensen die geheel en al ongeleerd waren de voornaamste theologen van het pausdom door hun stem alleen in diermate verschrikt hebben alsof zij een donderslag gehoord hadden. Kampen.

J. O. Mulder

(Ongecorrigeerd)

Het verlaten Landhuis

In deze vakantietijd zwerven wij door ons geliefde vaderland of ver daarvandaan. Wie het „ken uw land en heb het lief” in praktijk brengt komt zeker vandaag of morgen terecht bij een of ander oud landgoed, dat niet meer door de kasteelheer wordt bewoond maar een gans andere dan zuiver particuliere bestemming heeft gekregen.

En waar dichters doorgaans meer en verder zien, kunnen zij als onze reisleiders optreden.

We beginnen met de late tachtiger, die Frans Bastiaanse was. In zijn gedicht „De Vecht” beschrijft hij ons een buitenplaats aan dit stroompje dat door het hart van de provincie Utrecht loopt en zorgt voor één van de schoonste landschappen in ons land. Daar liggen de buitenhuizen langs de kalme stroom. In de zeventiende en achttiende eeuw zijn zij gebouwd door de rijke amsterdamse kooplieden, die de eerste forensen waren. De huizen en landerijen waren dermate luxueus en paradijselijk dat de volksmond ging spreken van „het mennistenhemeltje”. Het waren immers meest kooplieden van doopsgezinden huize die zulk een welstand wisten te bereiken.

De dichter begint meteen met een regel, die door klank en ritme een treffende schildering geeft:

Er ligt een landhuis aan den stroom,
verlaten

Het kan haast niet kalmer, gezapiger, gelatener, berustender en uitzichtlozer worden weergegeven. Vier regels lang duurt deze litanie, dan gaat het geestesoog naar het verleden, dat zo geheel anders was:

Maar vroeger, toen hoogmogenden
der staten...

Dat was me een tijd! Prachtig doen het hier die beide hoge oo-klanken van hóógmó-

't Verlaten landhuis

De late voorjaarszon ging dalen,
En in 't verlaten beukenwoud
Was 't lover in de laatste stralen
Van louter vuur en louter goud;
Maar in de schaduwen der bomen
Hing schemer als een teer beklag
Van 't komend duister om het domen,
Om het verscheiden van de dag.

Er buigt een pad door donkere dennen
Naar dieper eenzaamheden heen;
En langs de rimpelloze vennen
Versmoort de tred in sponzig veen;
Tot door de half ontblaaide twijgen,
Langs de bemoste poorterskluis,
Men met een trage bocht ziet stijgen
Een oprit van 't verlaten huis.

De waakse spits stuift ons terzijde,
Gruift en herkent en ziet ons aan;
En volgt ons kwispelend waar we schrijden
Door de begreinde larixlaan;
En bij de voordeur spitst hij d'oren
Om in de marmren hal 't geluid
Van naderende schreên te horen...
Maar niemand die ons opensluit.

Geen welkom zal men gemoeten,
Van jongen lach en jongen blos,
Den koenen ruiter die tot groeten
Intoomt zijn steigerende ros;
Er waren enkel oude dromen,
Waar eenmaal woonden lach en lied;
De avondwind waart door de bomen...
Maar ach, een echo voert hij niet.

Wijs is, wie zonder wederstreven
Gelaten zijn geluk ontzegt;
Want wat het leven heeft gegeven,
Ontneemt het naar Zijn heilig recht...
Maar werwaarts ons het lot te morgen,
Ver in de wereld dringt en drijft:
Al wat aan liefde is geborgen
In 's harten schatvertrek, dat blijft!

Geerten Gossaert (1884-1958)

Nieuwbouw

Steen en stoffigheid. Betonnen blokken
worden woning. Kooi verrijst op kooi.
In de volte waar wij zullen hokken
loert de leegte nu al op haar prooi.

Krantenschrijvers fronsen. De neurosen
druipen straks als vocht de muren af.
Kroon der schepping, wilt gij hier verpozen
op uw speurtocht tussen wieg en graf?

Sociologen, kom maar wijsheid winnen.
Psychologen, tracht gerust te spieden.
Boor uw blik in wat reeds vaag zich vertoont!

Woon ik er, mij schiet het lied te binnen
dat de Heer zijn zegen wil gebieden
in beton zelfs, zo er liefde woont.

A. Marja (1916-'63)

genden, die meteen de hoge positie der vroegere bewoners aanduiden. Toen was het hier een idylle, temidden van drukte genoeg, want de schepen bleven zeilen naar het schiprijk Amstelredamme, de stad met de Keizerskroon, de stad waarvan de vroedschap werd gevreesd in de gehele bekende wereld, tot voorbij de Oost zelfs.

Maar de droom is alles wat overbleef, de droom en het heimwee, naar... meesterlijk verheft de dichter hier het ritme van de zin, die niet voortkabbelt maar nog éven oprijst: Glórievólle, drie heffingen achtereen, als een standbeeld in klanken voor het verleden. Doch het gedicht eindigt als het begon, in een slappe en lusteloze maat, als een gemompel over alles wat voorbij is.

Ook Geerten Gossaert bezocht zulk een oud landhuis, hij de romanticus, die de verloren zoon verbeeldde in een weggelopen ridder („Verbitterd sprak hij, in 't zael zich wendend: nooit keer ik weer”), vond ook hier de achtergrond voor zijn heimwee. Opmerkelijk is dat Gossaert in veel van zijn gedichten persoonlijk aanwezig is, hetzij als bezoeker — zoals hier, hetzij als bezoek ontvangende („Eis daimona”).

In zijn rijke woordschat, rijk ook aan ouderwetse termen, zet hij het brede doek op van zijn bevindingen. Zoals zo vaak bij de mannen van de generatie van 1910 doen ook hier de natuurverschijnselen mee, met name de zon en de wind. Ook is er een hond, gekarakteriseerd naar zijn meest treffende eigenschap: spits. Doch het is een wereld zonder mensen, waarheen de dichter ons voert. Ook dit landhuis, nu niet aan een stroom, maar in de bossen, is verlaten en doods.

In het laatste vers openbaart Gossaert ons niet losgekomen te zijn van het calvinisme, er moet een toepassing zijn, in dit geval een stoïcijnse, naar het schijnt:

Wijs is wie zonder wederstreven
gelaten zijn geluk ontzegt...

Het leven geeft en het leven neemt. Alle dingen zijn schatplichtig aan de vergankelijkheid zegt Paulus. Gossaert gaat niet zover, maar komt ineens met regels die doen denken aan het oude kinderliedje „niets is hier blijvend, niets is hier blijvend, alles hoe schoon ook zal eenmaal vergaan, maar wat gedaan werd uit liefde...” Ja, de dichter parafraseert dit maar betreft het dan toch weer op de persoonlijke ervaring des harten, hij blijft in zijn individualisme bevangen; evenals Bordewijk die aan het slot van zijn magistrale roman „Karakter” zou schrijven dat de mens een vrek is met zijn ervaringen en deze af en toe bekijkt in de schatkamers van zijn hart bij het licht van zijn herinnering.

In 1957 publiceerde Gerrit Achterberg zijn cyclus „Spel van de wilde jacht”, welke

speelt in zijn geboortestreek, langs de Langbroekse Wetering. Liggen langs de Vecht, in het hart van Utrecht de buitenplaatsen van het amsterdamse patriciaat, langs deze wetering treffen we de kastelen van de stichtse ridderschap. Het kasteel dat Achterberg op het oog heeft is overgelaten aan een huisbewaarder, die er merkwaardig dubbelzinnig tegenover staat. Hij kent de ouderdom, bewoond die, is gevoelig voor de dorpsverhalen over spookverschijningen, ontleedt de wapenschilden. Zijn afkeer komt naar voren in een knap aangebrachte wending: er kraait een haan van keel. Nu is keel de heraldieke naam voor rood. En wat het betekent dat de rode haan kraait weten we allemaal. In stilte wenst de huisbewaarder dat het oude geval in vlammen opgaat. Want waar het huis nu voor dient is allemaal gedoe van de nieuwe tijd. Er komen jongeren en ouderen naar dit conferentie-oord. Ze huppelen er volksdansen op het gazon, ze zitten op het grasveld en bij de open haard te praten over een betere wereld. Ach, het is zo'n ontmoetingscentrum geworden, waar zo veel gepraat en zo weinig gezegd wordt. Neen, dan had beter de zaak

De Vecht

Er ligt een landhuis aan den stroom, verlaten;
Verbleekt, met donkere luiken, staart het blind,
En laat den stroom, die eenzaam voortglijdt,
praten

En luistert niet naar 't fluistren van den wind.
Maar vroeger, toen Hoogmogenden der Staten
Daar in den zomer poosden van 't bewind,
En staat en krijg voor huis en vreë vergaten,
En kindren stoelden over 't melkwit grint,
Toen leefde 't Huis en de bevolkte stroom
Wiegde de schepen, die blank-zeilig gleden,
Vredig van gang naar 't schatrijk Amsterdam;
Nu droomt het landhuis daar zijn eeuw'gen
droom

Van eindloos heimwee naar die langgeleden
Glorievolle eeuw, die nimmer wederkwam.

Frans Bastiaanse (1868-1947)

van de hand kunnen worden gedaan en in de nieuwe wereld een nieuw bestaan begonnen.

„De adel zit op flatjes in de stad...” maar niet alleen de adel, welnee, die zit daar tussen het patriciaat, ook al op een flatje en edellieden en daeftige heren zitten er tussen De Vries en Smit, De Boer en Bakker, die in hun carrière de heersers van voorheen al lang gepasseerd zijn.

Tussen die gewone mensen brengt ons de dichter Marja in zijn „Nieuwbouw”.

Elke buitenman moet wel gruwen van die

Huisbewaarder

De huisbewaarder van het hol kasteel
— de adel zit op flatjes in de stad
zolang de staat zich aan hun bloed bezat,
het blauwe, dat ik rechtens met ze deel —

De huisbewaarder hokt voor evenveel
als mol in 't souterrain. Boven hem staat
de doem van zestig kamers. Grauw en geel
beschimmelt in de hal het tafereel
„de wilde jacht” waarover ik het had.
's Nachts daalt een vrouwenfiguur de trappen
neer,

beschouwt langdurig ieder onderdeel
en lost volledig op in het geheel.
Onder de hoezen giegelt meubilair.
Ik hoor een jachtboorn achter het paneel.
Het is een haan die kraait: een haan van keel.

Spookhuizen staan langs stille weteringen,
hun dode ogen binnennaar gekeerd;
tot conferentie-oord gedegradeerd
voor volksdans en wereldverbeteringen.

Had ik het mijne toch bijtijds verkocht
en in Amerika m'n heil gezocht.

Uit: „Spel van de wilde jacht”, 1957.

Gerrit Achterberg (1905-'63)

steenwoestijn van allemaal gelijke huizen-doozjes. „Kooien” zegt hij, hokken voor de talloze stedelingen. Journalisten maken zich ongerust over die flatbouw, over te weinig groenvoorziening, over de saaie gelijkvormigheid waarin kinderen opgroeien en vrouwen van buiten niet goed kunnen aarden. Sociologen moeten eraan te pas komen om de

leefbaarheid van het zaakje te vergroten en politieke partijen zullen die gewenste leefbaarheid als partijleuze gaan uitdragen. De dichter glimlacht erom en keert terug tot de diepste wijsheid, nl. dat de Heer zijn zegen gebiedt waar de liefde woont.

Rotterdam.

P. A. Hekstra

Gij zijt niet gekomen tot de tastelijke berg. . . .

II

Nadat Röthlisberger in zijn 'Kirche am Sinai' betoogd heeft dat in de 'catechismus', de leertraditie van het nieuwe testament de dekalogus feitelijk geen rol speelt, betoogt hij in het tweede deel van dit eerste hoofdstuk dat dat ook moeilijk kan. Het zou in strijd zijn met hetgeen Paulus leert over de Wet. Immers Christus is „het einde der Wet”.

Wanneer Paulus spreekt over de Wet beantwoordt dat in de meeste gevallen aan het hebreeuwse 'thora'. Het woord 'Wet' kan drie dingen aanduiden:

- de in de vijf boeken van Mozes voorkomende geboden: Rom. 13 : 8 vv.; 2 : 20 vv.
- de vijf boeken van Mozes als geheel: Rom. 3 : 21b, Gal. 4 : 21.
- het hele oude testament: Rom. 3 : 19; 1 Cor. 14 : 21.

Voorts maakt de apostel nooit onderscheid tussen de morele, de ceremoniële en de burgerlijke Wet.

In sommige gevallen gebruikt Paulus het woord 'wet' in een meer algemene zin, niet als vertaling van 'thera', b.v. Rom. 7 : 2, 21, 23, 8 : 2; Gal. 6 : 2.

De oorsprong en het wezen van de Wet zijn goed, wijl van God en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed. Rom. 7 : 12, 22; Gal. 3 : 19-20. De Wet werd aan Israël op Sinai geopenbaard, de patriarchen kenden haar daarom niet, en de heidenen hebben haar niet. Gal. 3 : 17; Rom. 2 : 14.

In het judaïsme ontwikkelde zich de leer dat het doel van de Wet was dat zij die haar nakwamen verdienste en loon zouden ontvangen. Daartegen verzet zich de apostel met scherpste: de judaïsten hebben het wezen van de Wet en haar functie niet onderscheiden: de Wet is weliswaar heilig en rechtvaardig en goed, maar dat betekent niet, dat de mens door precies deze Wet ook heilig en rechtvaardig en goed wordt. Integendeel door de Wet is de overtreding meerder geworden, Rom. 7 : 7; 2 Cor. 3 : 6-7; Rom. 7 : 8, 9; 5 : 20. Door de Wet is de kennis der zonde. Rom. 3 : 20.

Het verbond met Abraham is de Wet 430 jaar vóór. De Wet is daar later bijgekomen, op een bepaald punt van Israëls geschiedenis en met een beperkte geldingsduur, nl. totdat de aan Abraham beloofde Nakomeling zou verschijnen. Gal. 3 : 17-19. Zij was een tuchtmeester tot Christus kwam en thans, nu Hij gekomen is, zijn wij niet méér onder een tuchtmeester. De geldingsduur van de Wet liep van Sinai tot Golgotha. Van de openbaring in Christus uit beschouwd wordt de Wet zelfs gerekend bij de 'Natuurmachten der wereld' (stoicheia tou kosmou) gerekend. *)

Wie God heeft leren kennen en door Hem gekend werd kan niet tot deze arme eerste beginselen terugkeren. Gal. 4 : 3, 9; vgl. 2 : 8, 20." blz. 18-21.

Na een uiteenzetting over de oude en de nieuwe tijd (aeon) zegt de auteur: „In de hoop voltrekt zich de overgang van de oude

naar de nieuwe tijd. De christen sterft niet slechts van de zonde, maar ook van de Wet af.”... Belofte en Wet waren delen van de oude aeon en hadden een voorbereidende functie voor de nieuwe: de belofte was aan Abraham gegeven en werd in Christus vervuld; de Wet kwam door Mozes en behield eveneens haar geldigheid tot Christus. Van de schepping uit gezien wordt de oude tijd vertegenwoordigd door Adam, van het verbond uit door Abraham en Mozes.” blz. 22.

Wij maken hier een dubbele aantekening:

1. Was de doop van Johannes niet de doop, die niet slechts hoeren en tollenaars, maar ook Godvrezende joden, ja, de „onder de Wet geworden” Middelaar overleide van de bedeling der Wet náár de bediening des Geestes?

2. Zijn de hier gemaakte opmerkingen niet van belang voor de zaak van „de grondlegging der wereld”? Het scheppingsbegin (Adam) en het begin van de herschepping (Abraham—Mozes)?

Bij een korte ekskurs over 2 Cor. 3 schrijft Röthlisberger:

Het oude verbond:

- Letter.
- Met letters in stenen gegrift.
- 'n Dienst van de dood en verdorvenis.
- Vergankelijk.
- Het had heerlijkheid maar thans is het zonder heerlijkheid.

Het nieuwe:

- Geest.
- Op vlezende tafels (van 't hart) geschreven.
- 'n Dienst van leven en vrijspraak.
- Blijvend.
- Overweldigende heerlijkheid.

Het oude testament met zijn in stenen gegraveerde Wet was bestemd te verdwijnen, maar het nieuwe van Geest en vrijheid blijft. bl. 23.

Op dit punt had de schrijver, die elders opmerkt dat Calvin ten onrechte meent dat Paulus hier slechts strijdt tegen het misbruik der Wet door de Joden, m.i. sterker de nadruk kunnen laten vallen op het feit dat Paulus nadrukkelijk stelt dat de Wet, inclusief de tien geboden, haar tijd heeft gehad. Paulus spreekt hier in vers 7 van „de dienst van de dood, waarvan de OORKONDE OP STENEN GEGRIFT STOND.” (Willibrordusvertaling).

Prachtig schrijft R. over het helaas ook onder ons in de discussies over de Wet gehoorde verwijt dat vrij-zijn-van-de-Wet (inclusief de 10 geboden!) zo ongeveer iets zou betekenen als wetteloosheid. Paulus heeft daar zelf al op geantwoord in 1 Cor. 9 : 20 en 21 als hij spreekt over zijn wijze van doen in het zendingswerk: „Ik ben de joden een jood geworden, opdat ik Joden win; hun, die onder de Wet staan, alsof ik ook onder de Wet stond — ofschoon ik zelf niet onder de Wet sta — opdat ik die onder de Wet staan win; hun, die zonder wet zijn, alsof ik ook zonder wet was — ofschoon ik niet zonder Wet van God, maar

TE BERDE

Worden wij wel juist voorgelicht?

Worden wij wel juist voorgelicht over de situatie in Vietnam? Krijgen wij wel voldoende objectieve informatie over het ontstaan, de motieven en de consequenties van de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika? Zijn de informaties die wij via pers, radio en televisie krijgen over de gespannen toestanden in Amsterdam wel betrouwbaar? Is het beeld, dat in onze eigen pers wordt geschetst van b.v. de synodale kerken wel overeenkomstig de waarheid?

Nogmaals: worden wij wel juist voorgelicht.

Er zijn twee manieren om mensen dom te houden. In de eerste plaats om **geen** voorlichting te geven. In de tweede plaats om voorlichting te geven, die die naam niet meer verdient.

De slechte kwaliteit van veel voorlichting verleidt vele instanties of officiële vergaderingen ertoe om dan maar helemaal geen voorlichting te geven. Een berucht voorbeeld vindt men bij onze eigen generale en provinciale synodes. Deze nota-bene vertegenwoordigende lichamen bestonden het om een kwestie-v. d. Ziel achter grotendeels gesloten deuren te behandelen. Terwijl ieder er weet van had, dat deze kwestie het voortleven van alle kerken raakte. Waarom zoveel geheimzinnigheid? Deze straft zich zelf. Als een toekomstige generale synode — het moge een gewone, een vervroegde of een ad hoc synode zijn — zal overgaan tot een benoeming van een hoogleraar, dan is het een gerechtvaardigd verlangen dat dat niet in comité-generaal, maar in een openbare vergadering zal geschieden.

Voorlichting kan ook ontfaarden in bedrog en leugen. We herinneren ons nog wel de zogenaamde voorlichting van Duitse zijde in de oorlogstijd. Leugennieuws, nazipropaganda.

Maar wij hoeven niet alleen aan oorlogspropaganda te denken om toch te ontdekken dat vele kranten en tijdschriften bepaald niet in het eerste leugentje zijn gestikt.

Er zijn vele factoren die een goede en juiste voorlichting in de weg staan.

In de eerste plaats de mensen zelf, het publiek. De wil moet leven om voorgelicht te worden. Het is veelal de vraag: hoe lief is ons de waarheid! Ieder mens, iedere groep mensen is van nature uit op rust, op stabiliteit van de bestaande toestand, die in evenwicht is. Als er feiten zijn, als er omstandigheden zich voordoen, die dat evenwicht in gevaar brengen, die inbreuk maken op het eigen leventje, of het leven van het eigen groepje, dan kan men doof zijn voor die feiten en blind voor de omstandigheden. Het is een menselijke eigenschap bepaalde dingen liever **niet** te weten.

De onverschilligheid van een groot deel van het Duitse volk in de dertiger jaren, toen Hitler aan de macht kwam, dient men in die richting te verklaren.

In de tweede plaats zijn er uiteraard altijd wel politieke, economische of kerkelijke belangen, die er bij gebaat zijn, dat het publiek bepaalde dingen wel en andere dingen niet weet.

Het politieke belang verbiedt het, dat bekend wordt, wat er nu **wé**kelijk aan de hand was tussen burgemeester van Hall en de hoofdcommissaris van politie.

In de derde plaats is het de voorlichter zelf, die veelal een goede voorlichting in de weg staat. Is de persoon die de informaties geeft of becommentarieert wel onafhankelijk? Is hij wel bekwaam genoeg? Bezit hij in voldoende mate intellectuele eerlijkheid?

Bovenal, heeft hij de waarheid lief?

De journalistiek is een moeilijk, maar ook nobel vak. Verreweg de meeste mensen ontvangen de informaties over het wereldgebeuren of kerkelijk gebeuren slechts uit één bron. De verantwoording weegt wel zeer zwaar.

Onlangs hoorde ik voor de radio, dat een predikant in zijn gebed speciaal de journalisten en publicisten gedacht. Ik vond het een treffend en ontroerend gebed.

(Ongecorrigeerd)

v. O.

aan de Wet van Christus onderworpen ben — opdat ik hen, die zonder wet zijn win." bl. 25.

Aan het eind van dit onderdeel schrijft Röthlisberger:

„Tot besluit komen wij nogmaals terug op het zeer verbreide misverstand dat Paulus de christen wel van de ceremoniële, maar niet van de zedelijke Wet van het O.T. bevrijd heeft. We hebben er reeds op gewezen, dat de apostel zulk een verdeling van de Wet niet kent." Vonk zou zeggen: hij 'verknijpt' de Wet niet. Zie De Voorz. Leer I B, blz. 695. Voor het door V. gewraakte vandalisme is een aanknopingspunt bij Paulus. „Paulus wekt in zijn brieven ook nooit de indruk, alsof een deel van de Wet nog zou gelden voor het leven der gelovigen. De christen is voor de hele Wet gestorven. Christus is het einde van de ongedeelde Wet. Paulus neemt dan niet tòch weer stiekum een richtsnoer voor het christelijke leven uit het oude testament. Hij maakt wel met het oog op de vorming van het leven onderscheid tussen verschillende soorten van wet, maar niet binnen het oude testament, maar hij spreekt van 'Gods Wet' in onderscheiding van de oudtestamentische Wet. 1 Cor. 9 : 20, 21. De apostel is aan de joodse Wet niet meer onderworpen: in Christus heeft de openbaring van Gods wil een nieuwe gedaante. God vergt van de christenen niet in elk opzicht hetzelfde dat hij van de Israëlieten gevorderd heeft.

Bij wijlen ontmoet men de mening dat volgens Paulus de oudtestamentische Wet wel afgedaan heeft als middel tot rechtvaardigheid, maar dat ze verder van kracht blijft als norm voor het christelijke leven. („Richtsnoer der dankbaarheid". G.V.) Voor deze opvatting ontbreekt niet alleen elke grond in de leer van de apostel omtrent het nieuwe leven, maar zij openbaart ook een grondig misverstand in betrekking tot zijn leer. Het is er Paulus juist om te doen de joden te bewijzen dat de Wet nooit als middel tot rechtvaardigmaking gegeven was. De Wet kan nooit een functie verliezen, die ze overeenkomstig Gods wil nooit heeft gehad." bl. 26.

In het tweede onderdeel van dit eerste hoofdstuk laat de auteur zien dat in het O.T. Christus de bron en de standaard van het nieuwe leven is. Hij is het midden van de tijd, niet de openbaring aan Sinaï. „Zo gebeurt het dan, dat hij, die met Christus verenigd is, die uit zijn liefde leeft en zijn medemens liefheeft — de Wet vervult. Daarmee staan wij voor het schijnbaar tegenstrijdige feit dat we vrij van de Wet zijn moeten om haar te vervullen." ... „De vrome jood zoekt in de thora wat God van hem vraagt, de christen kent in Jezus Christus wat God hem schenkt en welke gedaante Hij geven wil aan het leven der gelovigen. Wanneer Paulus in Rom. 13 : 8-10 vier geboden van de dekalooog noemt dan doet hij dat juist niet om de christenen daarmee aanwijzingen voor hun leven te geven, maar om aan te tonen dat door de liefde de Wet achterhaald en vervuld is. De apostel kan zeggen dat de geboden van de dekalooog in het gebod der liefde samengevat of verenigd zijn; maar hij keert de zaak nooit om, alsof ons de geboden van het O.T. leren zouden wat liefde is. Deze noodlottige omkering heeft — voorzover wij zien — eerst Augustinus voltrokken, bewust en principieel. Doordat hij achterwaarts van het gebod der liefde terugging naar de dekalooog heeft hij de latere praktijk om de leer van het christelijke leven aan de hand van een oudtestamentische Wettencodex te onderwijzen, de weg bereid." bl. 27.

De christenen moeten beproeven wat de wil Gods is. „Dat is geen privé-aangelegenheid maar geschiedt in de gemeente en leidt tot wederzijdse paraklese, d.i. vertroosting, opwekking, uitnodiging, aanmoediging, aansporing." bl. 30.

„Waar Paulus zedelijke vragen grondig behandelt neemt hij als uitgangspunt steeds de

eenheid der gelovigen met Christus. Een christen gaat niet naar een deerne omdat zijn lichaam een lid van Christus is, 1 Cor. 6; hij neemt niet deel aan maaltijden bij het afgedenoffer, omdat hij gemeenschap heeft met het lichaam en bloed van Christus. 1 Cor. 11. Waarom moeten de Efeziërs de leugen afleggen en ieder met zijn naaste de waarheid spreken? Omdat zij leden zijn van Christus' lichaam. In al deze gevallen had Paulus kunnen verwijzen naar het 7e, het 1e en 9e gebod van de dekalooog, als voor hem het oude testament de wegwijzer geweest was. De apostel vindt intussen de centrale openbaring van de wil van God voor de kerk niet in het O.T. maar in Christus. Hij staat niet in de voet van de Sinaï, maar is aan „het gebod van Christus" — 1 Cor. 9 : 20, 21 — onderworpen." bl. 31.

Men lette nu eens even op onze tuchtpraktijk. Wij censureren nog altijd 'wettisch' met verwijzing naar het zo- en zoveelste gebod.

In een derde onderdeel laat Röthlisberger zien dat de „verschillen" tussen Jezus en Paulus samenhangen met het verschil in heilshistorische situatie. Jezus was nog „onder de Wet". Gal. 4 : 4. Paulus d.e.t. is de apostel der heidenen nà Christus' opstanding. Dan volgt: „Tot slot moeten we ons zelf nog stellen voor een gewichtige vraag: Zou het niet kunnen zijn, dat Paulus in zijn leer omtrent de Wet bepaald werd door het judaïstische misverstand omtrent de Wet of dat hij zich alleen maar weerde tegen dat judaïstische misverstand? (Het laatste is gewoonlijk de mening van Calvijn.) Zouden wij, die vandaag de Wet immers ook in een ander licht vermogen te zien Paulus' leer omtrent de Wet niet dienovereenkomstig moeten herzien? In de theologie omtrent het O.T. wordt er op gewezen, dat in het oude Israël de Wet geheel was ingebed in het verbond. De vrome Israëliet gevoelde de geboden niet als 'n

last, maar als 'n gave en daarom werden ze hem tot een bron van vreugde. Ook in Deuteronomium worden de geboden nog niet tot een aanklagende wet maar ze „komen ook de deuteronomische prediker voor als alleszins vervulbaar." (Gerh. v. Rad Theol. des A.T.I. München 1953, bl. 193 vv.)

Daarop gaat R. nader in.**) En na opgemerkt te hebben dat wij oppassen moeten onze kennis van het evangelie niet terug te projecteren in het O.T., gaat hij voort: „De apostel heeft tenslotte zijn leer omtrent de Wet niet van 'judaïstisch misverstand', maar van de gekruisigde Christus uit ontwikkeld." En: „Is de paulinische leer omtrent de Wet gebaseerd in zijn leer omtrent Christus, dan is het niet raadzaam, daaraan te tornen of veranderingen aan te brengen in de gedachte dat de apostel te sterk door het judaïstische misverstand aangaande de Wet rechtstreeks of zijdelings beïnvloed is geweest. Met het oog op ons onderwerp betekent dat: als wij de oudtestamentische Wet tot basis van ons onderricht omtrent het zedelijk leven maken, blijven wij achter bij wat Paulus omtrent Christus leert. Wij volgen de apostel wel daarin dat wij Christus erkennen als de grond van onze rechtvaardigheid, maar wij verstaan hem verkeerd of wij corrigeren hem merkwaardigerwijze daar waar hij ons betuigt dat Christus de bron en de norm van onze heiligmaking is." bl. 35.

G. Visee

*) Op de kwestie van de betekenis van deze 'stoicheid tou kosmou' gaan we thans niet nader in.

**) In dit gedeelte zouden enkele critische opmerkingen bij zijn betoog te plaatsen zijn. Immers de Wet was voor de Israëliet die zich gereed wist in het bloed der verzoening een bron van vreugd. Gods toch schone thora! Denk b.v. aan Psalm 1; 119 enz. Maar de vreugde in God door Christus laat die vreugde wèl achter zich!

In de toekomstige eeuw: eeuwig leven

I

De discipelen van onze Here Jezus Christus hadden veel prijs moeten geven om Christus' wil. Best begrijpelijk, dat Petrus eens geïnformeerd heeft: Here, wat zal nu ons loon zijn?

Daarop antwoordde Christus: "Voorwaar, Ik zeg u, er is niemand, die huis of broeders of zusters of moeder of vader of kinderen of akkers heeft prijsgegeven om Mij en om het evangelie, of hij ontvangt honderdvoudig terug:

nu, in dezen tijd: huizen en broeders en zusters en moeders en kinderen en akkers, met vervolgingen,

en in de toekomstige eeuw: het eeuwige leven", Markus 10 : 28-30 (vgl. Matth. 19 : 29, Luk. 18 : 30).

Wij onderstreepten in dit antwoord van Christus twee uitdrukkingen. Om er de aandacht op te vestigen: hier is sprake van tweeërlei beloning:

Eén beloning, die wordt uitgekeerd: **nu, in dezen tijd.**

Een tweede beloning, die wordt uitgekeerd **in de toekomstige eeuw.**

Deze tweede beloning is: het eeuwige leven. Dat we dus, naar dit woord van Christus, verwachten mogen **in de toekomst.**

En daarover zal deze artikelenreeks handelen. Daarom ontleenden wij de titel aan Markus 10 : 30 "In de toekomstige eeuw (niet nu, in dezen tijd): eeuwig leven."

§ 1. Waarom hierover geschreven?

Wij hopen, dat menige lezer, na boven-

staande inleidende opmerkingen, bij zichzelf denkt: nu, dáár hoeft toch geen aparte publikatie aan te worden gewijd. Want dat "het eeuwige leven" een belofte voor de toekomst is, dat weet toch iedereen?

En inderdaad: de Schrift spreekt gedurig over het eeuwige leven als: het **einde** van ons geloof, Rom. 6 : 22, 23, dat voor ons is weggelegd als **erfenis**. Dat ons getoond, of geopenbaard zal worden **in de laatste tijd**, bij de wederkomst van Christus, door de opstanding ten leven, Dan. 12 : 13, Joh. 5 : 28, 29, 14 : 3, Rom. 8 : 11, Ef. 1 : 14, 18, 2 : 4-7, 1 Petr. 1 : 4-7.

Ook heeft deze leer zó breed en diep weerklank gevonden in de kerkelijke en liturgische geschriften der Gereformeerde Kerken in Nederland, dat ieder meelevend kerklid vanzelf denkt aan zo'n uitdrukking als van het Doopsformulier "...totdat wij **eindelijk in het eeuwige leven**... onbevlekt zullen gesteld worden", of b.v. aan antw. 42 H.C., waar onze dood wordt genoemd: "een door-gang tot het eeuwige leven".

Maar het kan weleens nodig zijn, ook op zaken, die algemeen bekend en duidelijk zijn, toch eens extra de aandacht te vestigen. B.v. wanneer van zulke zaken een onduidelijke of zelfs een verkeerde voorstelling gegeven wordt.

En dat gebeurt op het ogenblik.

Over het eeuwige leven wordt tegenwoordig onduidelijk, verwarrend, en onjuist gesproken. Alsof dat géén toekomstig goed zou zijn, maar "tegenwoordig reëel heilsbezit".

Zoals Hymenaüs en Filetus leerden, dat de opstanding al geschied zou zijn, 2 Tim. 2 : 18,

zo wordt nu van het eeuwige leven geleerd, dat de gelovigen dat nú, in dit leven, reeds in zich omdragen. En dat wij het eeuwige leven niet pas beërven zullen na ons sterven, maar dat wij bij ons sterven dat eeuwige leven vóórtzetten.

En was het nu maar zo, dat het hier ging om een ongelukkige uitdrukking, die ieder zich weleens ontvallen laat, om daar dan later op terug te komen.

Maar het gaat hier om weloverwogen, volgehouden leeruitspraken. Van partikuliere synoden. In het Zuiden des lands. Van onze vrijgemaakte kerken.

De P.S. 1962/63 heeft over het sterven gesproken als was dat "een ononderbroken voortzetting van het eeuwige leven".

En haar opvolgsters handhaven deze leer tegen alle bezwaren, die er tegen ingebracht zijn, in.

Overigens zonder veel argumentatie.

Toen de kerk van Waardhuizen bij de P.S. 1964 tegen deze omschrijving van het sterven bezwaar inbracht, kreeg deze kerk ten antwoord, dat de P.S. op zulke bezwaren niet in hoefde gaan, "omdat de leer van het eeuwige leven als tegenwoordig reëel heilsbezit in de confessie is vastgelegd."

En de dáárop volgende P.S. sprak nogeens uit, dat zij beslist stond op aanvaarding van deze leer over het eeuwige leven. Dat zij van alle kerken in het Zuiden erkenning van deze leer verwachtte.

Waarna de classis Noord-Brabant en Limburg, d.d. 23-4-1966 besloten heeft hiertegen in appèl te gaan bij de eerstkomende generale synode.

§ 2. Waar loopt het geschil precies over?

Wij geven eerst die classis Noord-Brabant en Limburg van 23-4-'66 het woord: "De classis heeft bezwaar tegen de door P.S. 1962/63 gebezigde uitdrukking, waarbij het sterven getekend wordt als 'n **ononderbroken voortzetting van het eeuwige leven**". Deze formule neemt naar het oordeel van de classis elke nuancering in het belijden van het eeuwige leven weg. De classis is ervan overtuigd, dat de P.S. zou hebben beaamd, dat de Schrift dikwijls over het eeuwige leven spreekt als over een **toekomstig goed** (volgen een reeks Schriftplaatsen, K.C.S.). Dit neemt echter niet weg, dat in de door de P.S. in haar uitspraak gebezigde terminologie voor een verwachting van het eeuwige leven in de toekomstige eeuw, Mk. X 30, geen plaats overblijft."

Het geschil, waarover deze artikelenreeks handelt, ligt dus zó: Volgens Schrift en belijdenis wacht ons het eeuwige leven **in de toekomstige eeuw**. Maar de P.S. noemde het een **tegenwoordig reëel heilsbezit**". Volgens Schrift en belijdenis is het sterven van de christen een **doorgang tot het eeuwige leven**. Maar de P.S. noemde het sterven een **ononderbroken voortgang van het eeuwige leven**.

Zoals wij in § 1 al opmerkten, sprak de P.S. 1964 uit, dat deze haar leer "in de confessie is vastgelegd". Daarvoor verwees zij ook naar een zestal plaatsen, die dus in deze artikelen-serie onze aandacht verdienen. Het zijn: antw. 58, 66, 75, 76, 79 H.C. en D.L. V, 9.

Vermoedelijk bedoelde de P.S. bewijskracht te ontlenen aan de uitdrukkingen: — Het beginsel der eeuwige vreugde gevoelen (antw. 58) — Vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven hebben (antw. 66, D.L. V, 9) — Christus, spijze en drank ten eeuwigen leven (antw. 75, 76, 79 H.C.) — Met Christus door één Geest eeuwiglijk leven en geregeerd worden (antw. 76).

Deze kofessionele uitdrukkingen zullen we dus bespreken.

Verder spelen vooral nog antw. 42 H.C. ("doorgang tot het eeuwige leven") en antw. 23 H.C. (de uitdrukking "het eeuwige leven" in de Ap. Gel. Bel.) een rol in het geschil.

Breda.

K. C. Smouter

PERSSCHOUW

Ds K. D. Gerber - de veertigste

Onder dit opschrift schreef ds. Visee in de Kamper Kerkbode het volgende artikel:

Bij verrassing bracht „Trouw" het bericht dat ds. K. D. Gerber, predikant van de Geref. Kerk te Hengelo, zijn ambt in die kerk heeft neergelegd, zich met zijn gezin aan de gemeenschap van die kerk heeft onttrokken om zich te voegen bij de Geref. Kerk (syn.) en zich in die kerkengemeenschap beroepbaar te stellen. Ds. Gerber behoort niet tot de jongere predikanten. Geboren in 1911 werd hij in 1943 predikant te Kootwijkerbroek, in 1946 te Mariëberg en sinds 1957 diende hij Hengelo. Het persbericht meldde dat hij een „Verantwoording" van deze stap gericht heeft aan zijn gemeente. Dat stuk hebben we niet onder ogen gehad. Wel blijkt dat de toestand van onze kerken in het algemeen en plaatselijke moeilijkheden in het bijzonder de aanleiding en oorzaak zijn van deze stap.

Met ds. Gerber nadert het aantal predikanten dat zich aan de vrijgemaakte kerken onttrok — precies bijgehouden hebben — we het nog niet — de veertig. Stelt men het aantal dienstdoende predikanten sinds de vrijmaking op 300 en dat is wel ongeveer juist, dan betekent dat, dat het predikantencorps in ruim twintig jaar werd gedecimeerd: op de 7 à 8 is er een vertrokken. Voegt men daarbij het aantal dat met vervroegd emeritaat ging vanwege „moeilijkheden", het relatief groot aantal dat zich aan de moeiten van het pastoraat onttrok door als veldprediker dienst te nemen en anderen, die nog in hun dienst door de dood werden weggenomen, dan wordt het beeld nog somberder.

Dan is er veel dat zich aan de publieke aandacht onttrekt. Dat zijn de kerkleden, die in de loop der jaren zijn heengegaan zonder dat het in de grote pers kwam. Velen gingen over naar de synodale kerken. Maar ook vertrokken er naar de hervormde kerk. Met name uit de kringen der studerende jongeren. Er zijn er onder, die in de vrijgemaakte studentenorganisaties vooraanstaande functies hebben bekleed.

Het is goed er op te letten dat velen van hen, die gingen, niet alleen in de dagen van de vrijmaking vooraan hebben gestaan, maar ook in wat ik nu maar gemakshalve de „Doorgaande Reformatie" zal noemen, meer dan medeklinkers zijn geweest. Er zijn er onder, die anderen zo van ter zijde hebben aangekeken omdat ze hen niet helemaal voor „vol" aanzagen...

Het kan verkeren.

Er zijn er onder die broeders, die zo in 1944 collega's opbelden om te vragen hoe het met de vrijmaking stond en aandrongen op een beetje haast. Paarden, die hard van stal lopen...

Maar het is geen tijd voor grapjes.

Tegenover al die broeders wil ik niet als aanklager optreden, voor hen niet als advocaat.

Maar wel wil ik de hoop uitspreken dat deze dingen onze gemeenten mag brengen tot zelfkritiek. Want hoe men het ook keert of wendt, niemand zal in al deze gevallen durven zeggen dat deze mannen (en vrouwen!) „van ons zijn uitgegaan, omdat zij van ons niet waren." Of zoals de tekst luidt in de **Willebrordusvertaling**, I Joh. 2 : 18, 19:

„Kinderen, het is het laatste uur. Gij hebt gehoord, dat de antichrist moet komen, en er is nu menig antichrist opgestaan. Daardoor weten wij dat het laatste uur is aangebroken.

Zij zijn uit ons midden voortgekomen.

Maar zij behoorden niet werkelijk tot ons.

Hadden zij tot ons behoord,

dan waren zij bij ons gebleven;

maar het moest openbaar worden,

dat zij geen van allen tot ons behoren."

Als de zaken zo stonden, dan was er alle reden tot diepe droefheid, maar zouden we ook getroost kunnen zijn. Of wanneer het mannen waren, als degenen van wie Paulus schrijft: „Want velen wandelen anders... ik heb u vaak op hen gewezen, maar nu kan ik er niet dan met tranen over spreken: de vijanden van Christus' kruis". Phil. 3 : 18.

Brachten deze mannen „een ander evangelie"?

Nu, waarin deze broeders ook faalden, dát deden ze beslist NIET.

En dáárom mogen we bij deze dingen wel eens tot bezinning komen: Wat is het dat deze broeders en zusters van ons gaan? Welke „ergernissen" waren er op hun weg?

Op dat punt hebben zij ons weinig informatie gegeven. Vrijwel algemeen was de klacht over gebrek aan ruimte. Maar wat zegt zo'n klacht? Men voelde zich in de vrijgemaakte gemeenschap benauwd. Maar waardoor en door wie? Aan de oprechtheid van de klacht twijfel ik niet. Maar als we elkander waarlijk willen helpen, dan zullen we toch wat concreter moeten worden. Anders vallen er allerlei emotionele beslissingen, waarin iemand zijn eigen onbehagen afreaagt, zijn er-niet-meer-tegen-op-kunnen, maar waarmee verder niemand waarlijk geholpen is. We zien dat vandaag in de politiek. Er is onbehagen.

Maar niemand zegt precies waarover. Men reageert het af door op de Boerenpartij te stemmen. Niemand ziet duidelijk, waarvan hij afstand neemt en waar hij heengaat.

Ik vrees dat het zo ook bij velen is in de kerk.

Doch niet slechts onder hen, die gaan.

Ook onder hen, die blijven.

Er vallen, ook in Kampen, klachten over de predi-

king. Soms, als men op de wóórden afgaat, ernstige. Maar als men vraagt dat nu eens met de Schrift in de hand wáár te maken, dan hoort men NIETS.

Op die manier komen we niet verder.

Er is onbehagen bij sommigen.

Onbehagen dat wordt gevoeld.

Door persartikelen.

Door gesprekken.

Maar doorgestoten tot de eigenlijke zaken wordt er niet.

Tot in kerkelijke vergaderingen toe.

In het Zuiden wordt een hele classis door formalistisch kerkrechtelijke uitspraken uitgerangeerd. Hier en daar gebeurt met plaatselijke gemeenten hetzelfde.

Durft men nu waarlijk te zeggen: dat zijn geen kerken van Christus meer? Daar heeft Christus zelf de kandelaar weggenomen, en dáárom onderhouden de de gemeenschap niet meer?

Dat is niet het geval.

En daarom moet aan deze en dergelijke acties een eind komen.

Om vervolgens het gesprek te openen over de zaken, die werkelijk aan de orde zijn.

Want dergelijke massale tuchtprocedures zijn precies zo fout als de individuele beslissingen waardoor men het er bij neergooit.

In aansluiting aan wat ds. Visee schreef in het hierboven geciteerde stuk wil ook ik nog een paar opmerkingen maken.

1. Allereerst deze dat één van de oorzaken van de ellende in onze kerken is de steeds voortgaande suggestie dat er daarin velen zijn die in kerkelijk of confessioneel opzicht ontrouw zijn. We hebben de laster daaromtrent hier reeds meermalen gesignaleerd. Maar tegen deze laster — evenals tegen iedere andere — is weinig te doen. Vooral wanneer massa's door het exclusief lezen van bepaalde bladen — van welke nuance ook — permanent eenzijdig worden beïnvloed. En ten gevolge daarvan de eerste christelijke plicht, namelijk het horen van de andere partij, niet nakomen. Schilder schreef eens dat beschuldigingen van afwijking van de belijdenis alleen mogen worden geuit na diepgaand onderzoek en wanneer zo'n afwijking klaar en duidelijk met de eigen woorden van de beschuldigde kan worden aangegeven.

2. Ten gevolge van deze verdachtmakingen wordt het vele predikanten in onze kerken heel moeilijk gemaakt. Het vertrouwen in hen wordt ondermijnd. Ze worden gediscrimineerd. Kansels voor hen gesloten. Bij beroeping opzij geschoven. Het is werkelijk verbijsterend, vaak zonder meer goddeloos, wat men soms aan het adres van predikanten en broeders durft te zeggen en te schrijven. Wat ik daarvan in de laatste jaren gehoord, gezien en ervaren heb is veel méér en veel érger dan wat ik in de dertig jaar daarvoor, sinds ik predikant werd, heb meegemaakt.

Wat deze dingen betreft is de situatie op dit ogenblik veel ernstiger dan in de jaren vóór de vrijmaking. Welke ontstellende dingen werden er niet door broeders gezegd in de dagen toen de kweekschool in Groningen werd opgericht, in verband met de schorsing van drs. Nieboer, de afzetting van ds Van der Ziel en het uiteenvallen van de synode van Delfshaven. Het schijnt dat in onze kerken ieder verschil van inzicht, noodzakelijkerwijs tot verwijdering, wantrouwen, zich tegen elkaar afzetten, conflicten, twisten en zelfs tot haat moet leiden. Er zijn gezinnen waarin vanwege deze verschillen hevige spanningen ontstonden en families waarin men niet meer met elkaar „over de kerk" kan spreken. Het is zonder meer een gruwel dat bijna ieder verschil van inzicht ten aanzien van een of andere kwestie onmiddellijk de oefening van de geloofsgemeenschap in Christus stuk maakt.

3. De diepste oorzaak van deze ellende is een ernstig tekort ten aanzien van wat het allesbeheersende is in een waarlijk christelijke levenshouding. Er wordt zo bitter weinig verstaan van wat de Here Christus als het eerste en beslissende in het leven van zijn discipelen geeft en eist. Aan de voet van het kruis, nadat Hij zijn hoogmoedige en ruziemakende discipelen door een daad van radicale zelfverloochening en liefdevol dienen tot bezinning heeft gebracht, zei de Heiland: Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat ook gij elkander liefhebt. Hieraan zullen zij allen bekennen dat gij mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkander. Men kent heel dikwijls niet die aangrijpende slothoofdstukken van de brieven van Paulus waarin hij, met al de door de liefde van Christus geladen hartstocht die zijn leven kenmerkt, de christenen van alle landen en alle tijden oproept tot innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, lankmoedigheid. Paulus weet het dat zijn broeders nooit behoeven opgeroepen te worden tot wantrouwen, twist, nijd, verwijdering, haat! Daar is hun hart boordevol van. Maar omdat hij de mensen en vooral zichzelf kent, weet hij ook dat alleen door een rusteloze prediking en een taai geloofsworsteling iets van de wonderlijke zelfverloochening, liefde, ontferming van Christus in het leven der kerk en der gelovigen kan openbaar worden.

4. De gevolgen van deze eerste, dominerende zonde in onze kerken zijn overal openbaar. Er is reeds formele kerkscheuring ontstaan in Groningen, Kampen, Utrecht, Beverwijk, Katwijk, Gorinchem, Dordrecht, Breda en, nu pas, in de classis Noord-Brabant—Limburg. En in andere plaatsen dreigt het daartoe te komen. Het is zonder meer onzinnig te menen dat de **zakelijke**, de dogmatische en kerkrechtelijke verschillen, welke er in die plaatsen zijn — waar zijn ze ooit

precies geformuleerd? — van die aard waren dat er daardoor een scheuring *moest* ontstaan, een scheuring die voor Gods aangezicht wettig zou zijn. Men is daarmee niet eens de kerkelijke weg ten einde toe afgegaan! Er is overal maar één oorzaak van dit kwaad. Men heeft geweigerd waarachtig te leven naar het bevel des Heren om elkaar met alle gebreken in denken en leven te *aanvaarden* gelijk Christus ons, ellendige, hoogmoedige, eigenwijze, zondaren aanvaard heeft. Het is eenvoudig onmogelijk dat wie werkelijk verstaat, wie er werkelijk kennis van heeft, welk een last van zonde en schuld ons elke dag door God vergeven moet worden, zich zó van broeders losmaakt als dat in de genoemde plaatsen vaak is geschied. Zeker, men kan ten aanzien van wat daar plaatsvond en plaatsvindt ellenlange dogmatische en kerkrechtelijke beschouwingen opzetten. Maar die raken de kern van de ellende niet. Want de eigenlijke, ernstige zonde daar is, dat men niet waarachtig geluisterd heeft naar, niet waarachtig geloofd en aanvaard heeft, de boven alles uitklinkende roep van Christus waarmee Hij gedurende alle eeuwen tot zijn kerk komt, waarin Hij zich door alle tijden keert tegen de eerste, de ergste, de meest voorkomende zonde in zijn kerk en waardoor Hij tegelijk vertolkt wat Hem boven alles ter harte gaat.

Het is de doordringende roep die b.v. in Ef. 4 : 1 v. vertolkt wordt met de woorden: Zo bid ik u dan, gevangene in de Here, een leven te leiden waardig de roeping waarmee gij geroepen zijt: in alle ootmoed en zachtmoedigheid, in lankmoedigheid, liefdevol elkaar verdragend in liefde, en u beijverende de eenheid der Geestes te behouden door de band des vredes.

5. Het elkaar aanvaarden door de leden van de kerk zoals Christus hen aanvaard heeft, het zich aan elkaar geven en elkaar vasthouden om Christus' wil, betekent beslist niet dat zij elkaar nu ook maar hun gang moeten laten gaan! Integendeel. Juist dat elkaar zó aanvaarden als broeders en zusters in Christus, als kinderen van één Vader, moet dikwijls dringen tot strijd — die evenwel totaal iets anders is dan twist, ruzie, nijd, wantrouwen. Er moet namelijk komen de strijd om elkaar te dringen tot een steeds voortgaande bekering, een steeds krachtiger en zuiverder liefdebetoon, een steeds beter verstaan en zuiverder belijden van het Woord van God. Er moet gesproken worden als hier of daar Gods Woord in enigerlei opzicht wordt losgelaten, misverstaan, buiten beschouwing gelaten. Maar dat moet alles geschieden in de stijl van de kerk, of, beter gezegd: naar de geest van Christus. Dat wil zeggen: er moet gevochten worden om de broeder geen onrecht te doen, hen niet iets laten zeggen of doen wat hij nooit gezegd of gedaan heeft. Men mag hem niet wantrouwen en nog minder wantrouwen jegens hem wekken. En vooral hem niet discrimineren. Wat zou onze kerken een zee van ellende bespaard zijn gebleven als men in de voorbije jaren op deze alleen toelaatbare, wjl alléén christelijke, wijze met elkaar had geworsteld. Wat zou het er in onze kerken anders uitzien als de kerkelijke vergaderingen en de broeders zo hadden gestreden met kerkleden omtrent wie zij van oordeel waren dat ze niet goed handelden of spraken. Wat zou het er in de kerken anders uitzien als zij met deze leden hadden gestreden zó als een moeder in zelfopofferende liefde biddend worstelt om haar kind, dat naar haar overtuiging de verkeerde kant uitgaat, te behouden, te redden van de ondergang. Hoe komt het toch dat kerken en kerkelijke vergaderingen en kerkleden dikwijls zo volmaakt in strijd handelen met wat Christus en b.v. Paulus als de fundamentele gedragslijn op duizend manieren aan de kerk hebben voorgelaten? Men heeft geslagen, gestriemd, gewond, gemarteld, uitgestoten, in plaats van getrokken, gelokt, gepleit, geworsteld om te behouden.

6. De ellende in onze kerken treedt op verschrikkelijke en afzichtelijke wijze aan het licht in de wijze waarop meermalen tucht werd geoefend. In zo veel gevallen had tucht niets te maken met een *liefde-worsteling* om te behouden wie naar men meende dreigden af te vallen. Het viel mij onlangs bij de lezing van Joh. 13 weer op: Als Judas het onzegbaar laaghartig verraad heeft gepleegd Jezus voor een handvol geld aan de overpriesters van Israël te verraden, neemt Jezus — hoewel Hij *alles* wist — Judas tóch mee in de zaal waar Hij het "laatste avondmaal" zal vieren. Ook Judas zit daaraan aan. Ook Judas' voeten worden door de Heiland gewassen. Ook Judas ontvangt uit de eigen hand van de Meester het brood der gemeenschap. Jezus stuurt, jaagt Judas niet weg. Dat doet Hij nooit en nergens en ten opzichte van niemand. Als Judas ten slotte Jezus definitief verlaat en verraadt doet hij dat omdat en nadat hij zich tegen de liefde van Christus te pletter heeft gelopen en doordat hij zich uit de liefdegriep van Christus losrukte. Tuchttoefening is bij Christus iemand al meer, al krachtiger zetten onder de hoogdruk van Zijn liefde. Alleen zólk een tuchttoefening kan voor Gods aangezicht bestaan. Tuchttoefening in de huiveringwekkende vorm van afsnijding, ban, schorsing, afzetting mag alleen geschieden als de getuchtigde de hem betoonde liefde heeft veracht en deze zichzelf, ondanks een tot het eind toe volgehouden worsteling, om dat te verhoeden, van Jezus Christus heeft losgerukt en de Meester heeft veracht!

Ik las eens het volgende over kerkelijke tuchttoefening: Zij die door de ban uit de gemeente van Christus worden weggedaan zullen in de oordeelsdag tegen Christus veelal naar waarheid kunnen zeggen: Wij hebben niet in U geloofd en u niet gediend — maar heel velen van hen die verklaarden wel in U te geloven zijn voor ons ook een ergernis geweest! Zij hebben

de weg naar U voor ons gebarricadeerd. Zij hebben ons door hun optreden van U en de dienst van U afkerig gemaakt. Zij hebben U voor ons niet zichtbaar, niet aantrekkelijk gemaakt. — Maar als er ten opzichte van deze uit de kerk gebannen ten slotte toch een werkelijk christelijke tucht werd geoefend dan zullen deze afvalligen toch tot Christus moeten zeggen: Eenmaal is Uw liefde toch met grote kracht naar ons toegekomen! Dat was in het uur toen een paar mannen van de kerk ons kwamen zeggen dat wij uit de gemeenschap van de kerk moesten worden uitgeworpen. In het spreken van deze mannen, in heel hun optreden, kwam Uw liefde bijna tastbaar op ons af. Ze zouden, dat merkten wij wel, hun leven hebben willen geven als wij in U zouden gaan geloven! Ze hebben, gedrongen door de liefde van U, met ons werkelijk geworsteld om te voorkomen dat wij U zouden verwerpen! — Zo moet, zo las ik, de christelijke tucht zijn. Als ze niet zo is, is ze iets demonisch!

Als dat waar is — en wie zal het durven ontkennen? — dan sidder je als je aan onderscheidene tuchttoefeningen uit de laatste jaren denkt.

7. Ds. Visee schreef tegenover de predikanten die "heengingen" niet als aanklager te willen optreden, maar ook niet hun advocaat te willen zijn. Ik geloof dat dit wijs is. Ook in deze is Hij die oordeelt de Here.

Maar er kunnen en moeten bij zulk "heengaan" toch wel een paar vragen gesteld worden en er kunnen en moeten ook wel een paar opmerkingen over worden gemaakt.

Waar ik op wijzen wil is dit dat je als predikant nu eenmaal door een vrijwillig afgelegde belofte gebonden bent aan die bepaalde gemeente waardoor je beroepen werd en aan welke je "voor God en Zijn gemeente" je ja-woord hebt gegeven haar herder te zullen zijn.

De bijbel kent niets van het abstracte redeneren over "het ambt" waaraan men zich in de kerk wel eens te buiten gaat. Maar de Schrift weet wel, en heel veel, te spreken over trouwe herders, die hun leven willen geven voor hun schapen. Het grote voorbeeld van zo'n herder is een man als Paulus, voor wie de gemeente van Christus alles was en die er zonder enige aarzeling zijn leven voor zou gegeven hebben.

Veronderstel nu eens dat een predikant in de hem door de Here toevertrouwde kudde allerlei boze, on-evangelische, of zelfs anti-evangelische krachten ziet werken — mag hij dan "heengaan"? Natuurlijk, hij kan het dan zeer moeilijk krijgen. De kerkgeschiedenis geeft daar duizenden voorbeelden van. Er zijn er in de concrete kerk nooit zo heel veel geweest die werkelijk en geheel uit het Evangelie leefden, omdat zij het kenden. Het is zelfs zo, dat, zoals Luther zegt, iedere predikant, waar hij ook staat en wie hij ook is, die het volle Evangelie concreet verkondigt, op een leven vol moeite en lijden zal moeten rekenen. Nergens verzet de oude mens zich feller tegen dan tegen het Evangelie! Maar mag een predikant daarom weggaan? Is hij dan juist in zo'n gemeente niet meer dan ooit nodig? Moet dan niet uitkomen of hij het heil van zijn kudde stelt zelfs, zo nodig, boven zijn leven? Mag hij dan de schapen die de stem van de goede herder wel horen, in de steek laten? Natuurlijk, de verleiding om weg te gaan is zeer groot. Vooral wanneer je in een „andere" kerk zonder enige moeite je domineeswerk kunt voortzetten en je daar opgewacht wordt met een open portemonnaie. Maar is dat goed? Ja, als men — op christelijke, Geestelijke wijze — voor het Evangelie heeft gestreden en men wordt daarom uitgeworpen, dan liggen de zaken anders! — Maar heen gaan?

Als ik over het heengaan van predikanten hoor denk ik vaak aan Elia. O neen, niet om de situatie waarin deze leefde met die van nu gelijk te stellen. Geen sprake van! Maar ik denk er dan wel aan dat ook deze profeet volkomen was vastgelopen. Hij had zo trouw, zo dapper gestreden vóór de HERE en tegen de Baäls en om het volk. Het leek eerst alles zo goed te gaan. Maar toen, opeens, liep alles mis. De fanatieke Izebel nam de „leiding" stevig in handen en Elia wordt bedreigd met de dood. En dan knapt Elia af en wil sterven.

Elia vlucht dan ver weg. Moedeloos zet hij zich neer onder een bremstruik en begeert te mogen sterven. Hij zegt: Het is genoeg! Neem, nu Here, mijn leven, want ik ben niet beter dan mijn vaderen. Elia wil dood zijn. Daarvoor heeft hij zich in de woestijn neergelegd. Dan komt de engel en raakt hem aan. Maar Elia houdt vol: hij wil sterven! Stug houdt Elia vast aan zijn moedeloosheid, zijn pessimisme. Het is alles zo ellendig. Het loopt allemaal mis. Hij kan er niet meer tegenop. Hij wil eruit. Wat houdt Elia zich weerbarstig vast aan zijn droefheid! Daar ligt ook iets van zelfhandhaving in! Wij trekken ons soms maar al te graag in het hol van moedeloosheid en onbehagen terug — omdat we niet willen dienen!

Maar het heerlijke is dat God Elia niet loslaat, en niet alleen laat. Hij spreekt ook geen enkel verwijtend woord tot zijn profeet. Neen, God verstoort alleen zijn sombere overleggingen. Dat was voor Elia niet prettig. Hij wilde veel liever sterven. De wereld liet hem koud! Hij had er genoeg van, volkomen genoeg. Maar God wil zijn knecht niet laten ondergaan. En Hij zegt: Eet want de weg zou voor u te lang zijn. Er is voor Elia nog een weg! Voor Elia zijn alle wegen doodgelopen. Voor God niet. Hij heeft nog een open weg voor zijn knecht. En — Elia gaat die! En over die weg komt hij straks als een triumfator de hemel in.

8. De grote, belangrijke vraag is nu wat we in een verwarde, pijnlijke, en gevaarlijke situatie als waarin onze kerken zich thans bevinden kunnen en moeten doen.

Dat is, gemeten naar wereldse maatstaven, niet veel. En het is ook niet erg efficiënt. Want het is niets anders en niets meer dan dit, dat ieder op de plaats waar God hem stelde en in de roeping waarmee God hem riep leeft uit het Evangelie om zo metterdaad te vertonen de gestalte van Jezus Christus.

Dat wil zeggen: van zijn kant de broeders blijven vasthouden en liefhebben ook al wordt men door hen tot in het hart gewond;

zich er met alle ernst en nauwkeurigheid voor wachten dat men uit reactie niet valt in dezelfde zonden die men in anderen zo ernstig laakt;

rustig en duidelijk één zeggen tegen dat waarvan men weet dat Jezus Christus het niet goedkeurt; geduldig en waardig het onrecht, de laster, de achteruitzetting, het lijden dat ons wordt aangedaan, dragen;

er diep van doordrongen zijn dat men beter duizend maal onrecht kan lijden dan dat men dat éénmaal doet.

En voorts: gelovig elke dag alles overgeven in de handen van Hem die zijn kerk kocht met zijn bloed;

Die alléén haar vergaderen en bouwen kan;

Die dat doen wil door middel van de kerkelijke organisatie;

maar Die daar ook dwars doorheen slaat als deze wat werkelijk dienstbaar is aan de vergadering, bewaren en verzorging van Zijn katholieke kerk verzuimt of zelfs tegenstaat en, in plaats van de kerk te bouwen, haar wondt en schendt.

C. V.

INGEZONDEN

Pernis, april 1966

IEDER EEN EIGEN ZEGEN

De reden voor mijn schrijven is hierin gelegen dat in het nummer van 18 maart j.l. K. R. Veenhof het boek van Ds. J. G. Meijer „Ieder een eigen zegen", deel 2, recenseerde. Natuurlijk niet vanwege het feit, maar wel vanwege de manier wáárop dit gebeurde. En het moet me maar direct van het hart, dat als deze manier van schrijven de overhand krijgt in onze kerken, we de belijdenis van de gemeenschap der heiligen wel uit het Apostolicum kunnen schrappen.

Uiteraard kan ieder van mening verschillen met Ds. Meijer over diens wijze van exegetiseren, dat is een goed recht. En dat in een recensie dit meningsverschil naar voren komt is vanzelfsprekend, maar dat de recensent de auteur van het te recenseren boek „afmaakt", zoals het in deze recensie gebeurt, is ontstellend. Het klimaat van wat de Catechismus zegt over de gemeenschap der heiligen en wat zij in een andere Zondag zegt over het bevorderen van mijns naasten eer en goed gerucht is in deze recensie niet te ontdekken. Een enkel citaat moge als voorbeeld dienen.

1. „Alleen wil ik ter illustratie — ik zou haast zeggen tot „lering ende vermaak" nog even iets vermelden van wat Ds. Meijer.... enz."

2. „de schrijver verdiept zich eerst in be-woordingen ontleend aan een vorige generatie... enz." Hier wordt alleen maar de persoon van Ds. Meijer belachelijk gemaakt, het heeft met een zakelijke critiek niets te maken.

3. — en draait zonder blikken of blozen de vergelijking met als resultaat: „de ree verbeeldt naar de Schriften". Als zou Ds. Meijer welbewust de Schrift geweld aandoen, terwille van eigen mening of visie.

4. „.... en om deze tour de force gezag te verlenen wordt dit niet maar geponeerd als des schrijvers mening, maar via de stervende Jacob God in de schoenen geschoven".

Ook de volgende alinea ademt dezelfde geest. Dit is critiek leveren beneden alle peil.

Tenslotte is mijn grootste grief nog dit: De heer Veenhof wil dit boek (trouwens allebei de boeken, zowel deel 1 als deel 2, (getuige zijn eerste recensie) afkraken en belachelijk maken op één enkel onderdeel, de zegen aan Naftali en in verband hiermede de lezing van Gen. 49 : 21 („hij laat schone woorden horen" of „hij werpt schone jongen").

ZELF komt hij niet verder dan dit: „ALS de vertaling van J. de Fraine juist is... dan stort dit „exegetische" en „heilshistorische" kaartenhuis geheel in elkaar".

Maar als de vertaling van de Fraine nu eens niet juist is, wat dan?

Nu dan blijft dit kaartenhuis staan, ook na het schrijven van deze recensie.

De Paraphrase deelt de mening van de Fraine niet, de Nieuwe Vertaling niet, de Korte Verklaring ook niet. Wellicht zal onze professor in de exegese O.T. hier hulp kunnen bieden.

Een boekbespreking graag, maar dan op Christelijke wijze en niet de auteur over zijn boek heen een trap geven. Ds. Meijer heeft in de zegeningen aan de 12 stammen de kerk gezien, de bruid van Openb. 22, de kerk van Zondag 21 in zijn veelkleurige ontvangen zegeningen en

opdrachten. En omdat de kerk één is (zowel van O.T. als N.T.) en Christus haar Bruidegom, daarom zijn de z.g. toepassingen niet gezocht en de heilshistorische lijnen geen „allegorische inlegkunde”. En daarom is Openb. 7 niet het z.g. „happy end” zoals de heer Veenhof min of meer denigrerend schrijft, maar uitkomst van Gods heerlijke Verkiezing, waarvan de kerk voorwerp is.

Ik meen dat ds Meijer meer geleerd heeft en in toepassing brengt de werken van de Profs. K. Schilder en B. Holwerda dan de heer Veenhof vermoedt of begrijpt en dat deze zelf meer exemplarisch exegetiseert dan hij zich bewust is. Daarom zouden deze boeken gaarne aan te bevelen zijn, de lezer overtuige zichzelf. Voor het overige ben ik van mening dat het de heer Veenhof sieren zou als hij publiek excuses maakte aan Ds Meijer, want nu wordt deze verdacht gemaakt vanwege exegetische speculaties. En als het in boeken als deze zo is, dan is het maar een klein stapje naar de vraag: Hoe staat het met de preken van deze predikant? en de roddelpraatjes zijn eerder in de wereld als wij denken of vermoeden.

Met hartelijk dank voor plaatsing,

Pernis.

P. van Veelen.

NASCHRIFT

De gelegenheid mij door de Redactie geboden iets toe te voegen aan het hierboven afgedrukte „Ingezonden” wil ik niet ongebruikt laten voorbij gaan. Niet zozeer om de schrijver van deze regels — op een hem ruim zes weken geleden, naar aanleiding van zijn „Ingezonden”, gestuurde uitvoerige brief ontving ik geen enkele reactie — maar voor de lezers van het blad en de zaken waarom het hier gaat.

Om te beginnen wil ik opmerken dat men bij een kritische recensie twee dingen moet onderscheiden: a) de zakelijke inhoud van de kritiek; b) de „toon” van de recensie. De Heer van Veelen heeft tegen beide kanten van wat ik schreef bezwaar. T.a.v. b) kan ik dit begrijpen, omdat ik mij er bewust van ben geen blad voor de mond genomen te hebben, en wellicht was het verstandiger geweest mij in andere bewoordingen uit te drukken. Maar ook een recensie is een stuk journalistiek, en daarin moet je nooit te saai en te beleefd zijn, wat overigens niet inhoudt dat je bewust moet willen kwetsen. Wat a) betreft handhaaf ik mijn standpunt ten volle, en uit dit ingezonden krijg ik de indruk dat de Heer van Veelen niet voldoende ter zake kundig is, om een aantal exegetische vragen objectief te beoordelen; maar hij is dan ook geen theoloog, en dus is dat hem niet kwalijk te nemen. Wel dat hij zich een kennelijk niet geheel verantwoord oordeel aanmatig over O.T.-ische exegetische problemen.

De „grootste grief” van de schrijver is dat ik beide boeken van Ds. Meijer aan één onderdeel wil belachelijk maken en afkraken. Dit is een aperte onwaarheid, en valt zo onder het oordeel dat de Heer van Veelen zelf in het begin van zijn „Ingezonden” velt. Wie de uitvoerige recensie van deel I in Opbouw van 25 oktober 1963 (ongeveer een volle pagina klein gezet) gelezen heeft weet dat ik niet alleen diverse onderdelen onder de loupe nam, maar ook algemene, principiële kritiek oefende. Dit was de reden - (zoals ik ook schreef) - dat ik deel 2 - geheel van dezelfde opzet - kort kon afdoen, waarbij ik mij, omdat dit het sprekendst was (journalistiek!) beperkte tot Naftali.

Wat de vier punten betreft die de Heer van Veelen opsomt het volgende:

- 1) Het is m.i. wel degelijk „tot lering” om de onzinnige consequenties van iemands methode aan de kaak te stellen; dat het „tot vermaak” was heb ik kunnen constateren bij enkele personen die de bewuste passages in het boek en in mijn recensie vooraf lazen.
- 2) De woorden op de genoemde pag. zijn inderdaad zeer ouderwets. Als een jong predikant zulke taal gebruikt, krijg ik de indruk dat het niet levensecht is. Het gebruiken van grote termen en bombastische uitdrukkingen is bij sommige auteurs in onze kerken nogal in zwang, omdat dat op bepaalde mensen blijkbaar indruk maakt, zonder dat de inhoud van het geschrevene dat m.i. verdient. Ik vind dit symptomatisch en afkeuringswaardig, ook bij Ds. Meijer.
- 3) Ik heb niet gezegd dat Ds. Meijer de Schrift geweld wil aandoen; wel dat het zonder meer omdraaien van een vergelijking een exegetische blunder is, waarvan ik niet verwacht had dat deze zo gemakkelijk („zonder blikken of blozen”) zou worden uitgehaald. Ik krijg wel sterk de indruk dat Ds Meijer naar de „kerk als bruid” toe wilde, en dat de enige weg daarheen was de ree daarvan een beeld te laten zijn.
- 4) Ik handhaaf dit ten volle, want dit vind ik nog steeds het meest ergerlijke in dit boek, dat herhaaldelijk zeer gewaagde exegetische constructies niet als mogelijk-

heid of door de schrijver gesuggereerde oplossing worden ten tonele gevoerd, maar dikwijls door hem worden geïntroduceerd als gedachten van God of woorden van Zijn Geest. Ik vind dit op zijn zachtst gezegd oneerbiedig.

Wat de vertaling van vs. 21 betreft, inderdaad kom ik zelf niet verder dan „Als...” etc., omdat ik meen dat hier niet met zekerheid te spreken is. Het is blijkbaar voor sommigen moeilijk om te erkennen dat bepaalde passages in het O.T. door hun taal of textbederf zo duister zijn, dat men geen zekerheid heeft over de vertaling. De eerbied voor Gods Woord verbiedt mij dan op onzekere vertalingen exegetische en theologische constructies op te trekken. De door de Heer van Veelen geciteerde instanties zeggen mij niet veel, omdat ik bij een dergelijk probleem geen koppen pleeg te tellen, maar tracht te ontdekken wat het Hebreuws zelf zegt, en ik meer hulp verwacht van filologische hulpmiddelen dan van hoogleraren. De vertaling van De Fraire is een mogelijkheid, meer niet. Maar dat neemt niet weg dat, ook al zou zijn vertaling onjuist zijn, het kaartenhuis gebouwd op „de heilshistorische functie van de ree als bruid” evengoed instort!

Ik geef graag toe dat Ds Meijer de kerk van Christus gezien heeft in deze zegenspreuken, maar dan had hij toch zorgvuldiger moeten kijken. Ik persoonlijk zie niet zo duidelijk als de schrijver de nieuw-testamentische betekenis van al deze oude spreuken, en wat er als boodschap voor ons overblijft, als ze ontdaan zijn van hun oosters, oud-testamentische gewaad. Ik geloof zeker dat ze ons wat te zeggen hebben, maar de wijze waarop de lijnen in dit boek getrokken zijn maakt mij — en andere recensenten kan ik tot mijn troost zeggen — huiverig, omdat er gevallen van zuivere allegorie en verzochte spitsvondigheden bij zijn. Dat ik over Openb. 7 als „happy end” schreef, zegt niets van dit hoofdstuk, maar wel van de wijze waarop Ds Meijer het gebruikt, zonder dat hij de vraag stelt: is dit twaalfal misschien symbolisch bedoeld, zonder dat het consequenties heeft voor de stammen Israëls zelf? Hoe kan hij zeggen dat uit het feit dat Dan in Openb. 7 niet wordt genoemd, blijkt dat deze stam niet meer tot de kerk behoort?

De reden waarom ik scherp schreef is deze: het Woord Gods laat geen eigenmachtige uitleg toe, maar vraagt een eerbiedig, zorgvuldig, en voorzichtig omgaan ermee. Dat heb ik in dit werk gemist, en dat vond ik iets zeer ernstigs. Ik heb dat in de eerste recensie uitvoerig gedocumenteerd menen aan te tonen. De schrijver heeft zich daarvan niets aangetrokken — dat is misschien zijn recht — en daarom heb ik het de tweede maal feller en nog duidelijker willen zeggen. Want dit soort exegese is bedenkelijk. Ik maak daarmee Ds Meijer niet verdacht, maar ik constateer feiten. En daarom heeft hijzelf gevraagd door een boek te gaan schrijven — waartoe hij niet verplicht was — over één der moeilijkste capita uit de Bijbel, en uit ter recensie te laten rondsturen. Hoe het met de preken van deze predikant staat behoeft ik niet te beoordelen — ik heb er trouwens nooit één gehoord na de college tijd in Kampen —, maar dat dienen de gemeenteleden van alle kerken geregeld van hun predikanten te doen. Ik hoop alleen dat hij anders preekt dan hij schrijft; en daarmee verspreid ik geen roddel, want roddel berust niet op waarheid, en ik meen hier geen onwaarheid te hebben gesproken.

Ik kan het waarderen dat de Heer van Veelen, als oud-gemeentelid van Ds Meijer voor zijn predikant opkomt. Ik wil ook niet oordelen over de bedoelingen van Ds Meijer; waarschijnlijk is hij er zelf van overtuigd dat zijn methode van exegese de juiste is, misschien zelfs, dat deze het voetspoor van Schilder en Holwerda volgt. Ik denk daar anders over: ik meen dat heilshistorische visies minder schematisch en minder exclusief moeten worden gehanteerd, en ben ten volle overtuigd van de waarde en het recht van exemplarische exegese. Beide maken deel uit van het rijk geschakeerde exegetische arsenaal, met nog andere methodieken en hulpwetenschappen.

K. R. Veenhof.

KERKNIEUWS

Beroepen te Wezep (2e pred. plaats): R. Timmerman te Bunschoten-Spakenburg; te Wieringermeer: kand. J. Stuy te Langerak.

Bedankt voor Hilversum: A. Veldman te Rotterdam-Delfshaven.

Generale Synode op 18 oktober voor hoogleraarbenoeming. De Raad van de Geref. Kerk te Amersfoort-West heeft besloten de generale synode der Kerken te beroepen tegen dinsdag 18

oktober 1966 te 9.30 uur v.m. in de Westerkerk te Amersfoort-West.

Geheel overeenkomstig de bij hem ingekomen verzoeken van een zestal particuliere synodes vindt deze beroeping plaats uitsluitend voor de behandeling van de door de deputaten-curatoren opgemaakte voordracht tot benoeming van een hoogleraar aan de Theol. Hogeschool der Kerken (vakature prof. dr. H. J. Jager).

Ds. S. J. P. Goossens. Op de kerkeraad van Zwolle deed de praeses (volgens het kerkeraadsverslag) voorlezing van deurwaardersexploït, afgegeven aan de scriba br. M. Lok, waarin mededeling dat ds. S. J. P. Goossens in hoger beroep gaat bij het gerechtshof in Arnhem van het vonnis van de arrondissementsrechtbank te Zwolle d.d. 16-3-1966, waarbij de eisen van ds. S. J. P. G. t.a.v. de kerkeraad van Zwolle niet toegewezen zijn.

Deze eisen waren de volgende:

a. dat de rechtbank voor recht zou verklaren, dat ds. G. is en moet worden aangemerkt, te zijn missionair predikant van de kerk te Zwolle krachtens de op 17 juni 1966 tot stand gekomen overeenkomst.

b. dat de rechtbank de kerkeraad zou veroordelen om aan ds. G. te vergoeden „kosten, schaden en interessen, nader op te maken bij staat en te verevenen volgens de wet”.

De kerkeraad spreekt zijn teleurstelling erover uit dat ds. S. J. P. G. deze weg verder gaat. Te meer waar de kerkeraad het zijne gedaan heeft hem van deze weg naar de burgerlijke rechter af te houden. De kerkeraad zal de gemeente op de gemeentevergadering in het najaar hierover inlichten.

Ds. G. Th. Koopman. In haar zitting van 30 juni 1966 heeft de classis 's Gravenhage geaprobeerd het besluit van de kerkeraad van 's Gravenhage-West, om ds. G. Th. Koopman m.i.v. 1-8-1966 te emeriteren, zulks i.v.m. zijn benoeming tot res. Luchtmachtpredikant voor onbepaalde tijd.

Kerkdiensten Assen. In verband met de kerkdiensten te Norg vangen de kerkdiensten van de Gereformeerde kerk te Assen 's morgens aan om 9.00 uur. Dit geldt zowel voor de Maranathakerk aan de Nobellaan 140 als voor de Bethelkerk aan de Groningerstraat 12 en alleen in de maanden juli en augustus.

Onverdiende zegen. In de Kamper Kerkbode kon men dezer dagen het volgende lezen.

Aan de gemeente wordt bekend gemaakt:

dat de kerkeraad van het zendingsveld het verblijvende bericht ontving, dat op zondag 29 mei j.l. door ds. J. Vonkeman op de post Bambinkunzi aan een groot aantal mensen de heilige doop is bediend.

O.a. aan 7 echtparen met 23 kinderen en aan 8 moeders met 19 kinderen. In totaal aan 8 mannen, 17 vrouwen en 64 kinderen is 89 personen.

Ds. J. Vonkeman schreef ons hieromtrent:

„Natuurlijk zijn wij de HEERE dankbaar, voor wat Hij in Bambinkunzi gedaan heeft, maar, zoals de Zoeloe zegt: wees niet blij, als de zoon nog niet onder is, zo moeten wij maar bescheiden zijn in onze verwachtingen: de kennis is nog gering en wat er is wordt nog maar al te gemakkelijk ingekapseld in een heidens gedachtenpatroon.

Toch wordt de kern van het evangelie verstaan. En wij verwachten ook dat in Nederland geboden zal worden voor de doorwerking van het zaad van het evangelie.”

Dit is een bericht om innig dankbaar te zijn. De arbeid van de zending welke van de kerk van Kampen en de haar steunbiedende kerken uitgaat wordt door de Here bijzonder gezegend. Ook hierin dat ze gedragen wordt door de liefde van heel de gemeente.

Kand. J. Veenhof. ontving een benoeming tot docent aan het Prediger-seminar van de Pilgermission St. Chrischona bij Bazel om onderwijst te geven in de exegese van het Nieuwe Testament. Dit Predigerseminar is een „vrije” inrichting voor theologisch onderwijs, welke uitgaat van „bijbelgetrouwe” christenen in Zwitserland en Duitsland. Kand. Veenhof heeft de benoeming voor de tijd van een jaar aanvaard.

Nijverdal. Vanwege de vele vakantiegangers zullen de kerkdiensten vanaf a.s. zondag t/m 14 augustus worden gehouden in het kerkgebouw „Rehoboth” aan de Nijkerkendijk. De aanvangstijden zijn 11 uur v.m. en 5 uur n.m.

Kerkdiensten in het Dorpshuis te Norg (Dr.).

Zondag 17 juli 1966 :
11.00 uur ds. D. van Houdt te Uithuizermeeden.
17.00 uur ds. A. Jagersma te Groningen-Oost.

Zondag 24 juli 1966:
11.00 uur ds. H. Bouma te Assen.
17.00 uur ds. D. Los te Grootegast.

Ziekenhuis Groningen. Ds. B. de Vos te Ten Boer, die optreedt als ziekenhuispredikant te Groningen is afwezig gedurende de maan juli. Ds. C. Bijl te Hoogezand (tel. 05980-3022) zal de patiënten in het Diaconessenhuis bezoeken en ds. M. Doornbos te Ten Post (tel. 05902-541) die in het Acad. Ziekenhuis. In de eerste week van augustus worden geen patiënten bezocht.

ADRESSEN

Ds. N. Bruin, Helpman, Nieuw gironr. 1274619.
ds. H. D. van Herksen is thans: Paulus Potterstraat 22, Heemse, post Hardenberg, tel. 05232-2161, giro: 1262062.

„Militaire”-adressen Bergen op Zoom. Fam. J. Nuyten, Wijngaardstraat 5a, vervalt.

Twee nieuwe adressen komen er voor in de plaats: Fam. A. de Bruyn, Ruysdaellaan 62, Bergen op Zoom; Fam. J. Scheele, Govert Flinckstraat 28, Bergen op Zoom.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Propaedeutisch-examen: geslaagd voor het propaedeutisch-examen de heren:

C. van der Leest, Grintweg 72, Rotterdam 13.
J. B. K. de Vries, Pieter Calandlaan 587 I, Amsterdam Osdorp.

J. J. Burger, Meijerskade 4, Leiden.

M. Nap, Zeegserweg 12, Zuidlaren.

H. E. Nieuwenhuis, Orionweg 10, IJmuiden.

J. C. Schaeffer, Oosterstationsstraat 15, Uithuizen.

J. de Wolf, Oostkapelseweg 81, Serooskerke.

VOOR AANKOMENDE STUDENTEN

Wanneer u binnenkort gaat studeren, moet u zich bezighouden met de vraag van welke studentenvereniging u lid zult worden. U moet dan kiezen. In verband met die keus willen wij als Verenigingen van Gereformeerde Studenten graag het volgende zeggen:

Eerst iets over de betekenis van een Gereformeerde Studentenvereniging.

Als student woon je doorgaans op kamers. Dit betekent, dat het leven als lid van het ouderlijk gezin is afgelopen; dit thuis functioneert als zodanig nog slechts in de weekenden en in de vakanties, maar het blijft niettemin de achtergrond vormen van het nieuwe milieu, dat je gaat opbouwen. Je studentenleven ligt immers in het verlengde van je gereformeerde opvoeding en wordt daardoor gestempeld en gedragen.

Dat gaat niet in je eentje. Dat je opvoeding gereformeerd was, kwam doordat je ouders met jou als leden van de Kerk tot de gemeenschap der heiligen behoorden. Voor het zoeken van een milieu als student, in de lijn van die gereformeerde opvoeding, is de gemeenschap der heiligen evenzeer bepalend: zij verwijst je daarvoor naar de andere gereformeerde studenten.

En inderdaad, op elkaar aangewezen ben je. In de moeilijkheden die voor je rijzen zullen in de wetenschappelijke (vaak ongelovige) omgeving, heb je de steun en ervaring van andere en oudere geloofsgenoten hard nodig. Dan zul je ook ervaren, dat de gemeenschap der heiligen een levende zaak is.

Welnu, onze verenigingen bestaan uit grond van die gemeenschap. Géén individuele en subjectief zelf-bepaalde gemeenschap, zoals een interkerkelijke vereniging die voorstaat (S.S.R., C.S.R.) maar één, die wij gesteld zien van Godswege tussen de leden van Zijn Kerk, hier te lande de Gereformeerde Kerken in Nederland. Dienovereenkomstig is de grondslag van onze verenigingen de Heilige Schrift en de daarmee overeenstemmende Drie Formulieren van Enigheid.

Op deze basis verrichten wij ons werk. In diverse vergaderingen worden onderwerpen van allerlei aard besproken. O.a. worden Bijbelstudies gehouden; er wordt aandacht geschonken aan de stelsels van verschillende filosofen en theologen, en verder worden huishoudelijke zaken afgewerkt.

Tussen in- en ontspanning bestaat een juist evenwicht, doordat alle activiteiten in de sfeer der amicitia plaatsvinden.

Wij verwachten dat uit het een en ander u duidelijk is, dat een gereformeerd student zijn medekerkleden op grond van de plicht elkaar tot hand en voet te zijn moet zoeken. Daarom doen wij een beroep op u, u bij onze verenigingen aan te sluiten. Ook uw hulp en medewerking hebben wij nodig.

U kunt zich aanmelden bij de
V.G.S. te Leiden p/a mej. A. W. Wijker,
S. de Zeehofje 13, Douzatr. 16, Leiden.
V.G.S. te Delft p/a W. Boer, Wilgenlei 75,
Rotterdam 12.

V.G.S. te Wageningen p/a H. Bondt,
Hoogstraat 80, Wageningen.

KINDERBESCHERMING EN TEHUIS

Nog eens: het jaarverslag

Als reactie op: Geen belangstelling? werd door een klein aantal lezers om toezending van

het jaarverslag 1965 gevraagd. Intussen werd een brief ontvangen van iemand buiten onze kerken. De Stichting, bij wie deze persoon werkzaam is, had het jaarverslag toegezonden gekregen. Namens de Stichting wordt o.a. het volgende geschreven:

Het valt ons telkenjare op, dat U de inhoud niet beperkt tot feitelijke gegevens en statistisch materiaal — hoe belangrijk op zichzelf dan ook — maar Uw arbeid relief weet te geven door Uw waardevolle beschouwingen.

De brief wordt beëindigd met het uitspreken van de wens, dat Gods zegen op ons werk mag blijven rusten.

Een goede „recensie”. Laat deze voor U een aansporing zijn alsnog om toezending van het verslag te vragen. Aan Uw verzoek zal gaarne worden voldaan.

De moeiten

van geen eigen tehuis.

Een pupil van 16 jaar verblijft in een pleeggezin. Geheel onverwacht wordt telefonisch meegedeeld, dat er moeilijkheden zijn. Nu komt dit wel meer voor. Het is geen reden om van te schrikken. Het kan zelfs wijzen op een gunstige ontwikkeling in de verhouding — pleegouders — pleegkind. Het accepteren van elkaar wil zich nogal eens kenmerken door grote spanningen. Dit is niet iets specifiek van het pleeggezin, doch komt in elke menselijke samleving voor. Ouders moeten door zich voordoende conflicten met hun kinderen dan ook niet te snel in een paniekstemming geraken.

In ons geval lag het echter moeilijker. Er was zelfs geen restant van ook maar enige relatie overgebleven. Niets was er gegroeid. Geen enkele toenadering. Die elkaar niet kenden waren nog verder vervreemd. De deur was definitief dichtgeslagen.

Duidelijk bleek, dat de pupil uit het pleeggezin weg moest, en wel onmiddellijk. Doch waarheen? Waar haalt men zomaar een adres vandaan? Een kleine mogelijkheid bleek ergens aanwezig te zijn. Overleg was uitgesloten. Het is er toen maar op gewaagd. Het gezin, 100 km van het pleeggezin verwijderd, bleek onmiddellijk bereid tot opnemen. Een blijvende oplossing was dit niet en een ideale nog veel minder.

Dit „gesjouw” had voorkomen kunnen worden wanneer er een tehuis voorhanden was geweest. Alles zou dan een veel rustiger behandeling hebben gekregen.

Aan dit voorval zijn nog andere toe te voegen.

Hoelang nog

moeten we wachten?

Deze vraag stellen wij met U. Twee maanden geleden was er de spanning, dat de bouwvergunning toch nog onverwacht snel zou worden afgegeven. Vandaag weten we niet hoelang we nu nog moeten wachten.

Laten we er echter voor oppbssen, dat dit ons niet moedeloos maakt.

De Stichting werkt verder. Doet U het ook? Doorgaan met bidden en geven.

Mag onderstaande verantwoording tot voorbeeld strekken?

Het woord „feest” zoekt men daarin niet te vergeefs. Doet U mee aan dit feest? Het zal ons een vreugde zijn Uw gift te vermelden.

De oogst van de maand

De gevers zelf aan het woord latend krijgen we het volgende verhaal:

t.g.v. geboorte dochter f 5,—; geboortevreugd f 25,—; t.g.v. geboorte van Martin. Heel veel zegen en voorspoed gewenst f 15,—; van Johan Evert f 10,—; geboorte Jeltje Iedelette f 10,—; Gave bij de geboorte van Hendrik f 5,—; feestgave geboorte dochter Klaaske f 100,—; uit dankbaarheid voor de geboorte van onze dochter f 10,—; uit dankbaarheid t.g.v. de geboorte van Annette Jacqueline. Hartelijk dank voor Uw felicitatie f 25,—; dank voor Uw felicitatie f 5,—; feestgave f 5,—; Gift i.v.m. ons huwelijk f 10,—; Gave 35-j. huwelijk f 25,—; uit dankbaarheid 25-jarig huwelijk naar aanleiding van gelukwensen f 25,—; M.V. „Rondom het Woord” f 50,—; Opbrengst coll. op de jaarverg. van M.V.'s en J.V.'s te Amersfoort f 32,50; Schenking f 17,—; van mijn vakantiegeld f 25,—; met vreugde f 100,—; de nieuwe Lantaarn, Zwolle f 5,25; „zo maar even” een gift f 2,50; „te weinig” f 30,—; dank voor jaarverslag f 5,—; Overschot van bejaardenuitstapje Gereformeerde Kerk Hilversum f 96,92.

Verder: 2 giften van f 2,50; 13 van f 5,—; 2 van f 7,50; 12 van f 10,—; 1 van f 15,— 5 van f 25,—; 1 van f 40,—; 2 van f 50,—. Voor alle giften en wensen onze hartelijke dank.

Totaal ontvangen van particulieren f 1.194,17
van kerken f 661,67

Collecten en giften ontvangen wij gaarne op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF,
Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 3404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

MEDEDELING

In verband met de vakantie van onze binderij zal „Opbouw” van 15 juli enige dagen later verschijnen, en komt het nummer van 22 juli te vervallen.

De Redactie.

STICHTING LANDELIJK ORGAAN VAN DE GEREFORMEERDE GEZINDTE VOOR DE BEJAARDENZORG (L.O.G.B.)

Wegens vertrek van de huidige functionaris komt per 1 oktober a.s. bij bovengenoemde stichting de functie vacant van

● ALGEMEEN SECRETARIS

Deze functie omvat o.m.

- de algemene secretariaatswerkzaamheden voor het L.O.G.B.
- het verstrekken van adviezen aan instanties die zich op het gebied van de gereformeerde gezindte met de bejaardenzorg bezighouden.
- het vertegenwoordigen van de gereformeerde gezindte in landelijke overkoepelende organisaties op het gebied van de bejaardenzorg

De functionaris zal worden aangesteld in dienst van de Stichting Raad voor Gereformeerde Sociale Arbeid te Utrecht (landelijk overkoepelend orgaan voor de gereformeerde sociale arbeid); hij zal zijn werkzaamheden in nauwe samenwerking met de staf van deze stichting moeten verrichten.

Gezocht wordt:

- iemand van academisch of daarmee gelijk te stellen niveau
- ervaring op enig gebied van sociale arbeid wordt op prijs gesteld.

Geboden wordt:

- een goed salaris, op grond van opleiding en ervaring, met een uitloopmogelijkheid tot f 19.542,— per jaar (rijksregeling)
- gunstige auto- en verblijfskostenvergoeding.

Geïnteresseerden, die lid zijn van één der tot de gereformeerde gezindte behorende kerken worden verzocht sollicitaties met uitvoerige inlichtingen te zenden aan het Bestuur van het L.O.G.B., Corn. Houtmanstraat 19, Utrecht. Telefoon no. (030 - 71 12 14)

De Here vertrouwde ons een zoon toe, die wij

WILLEM

noemen.

P. M. Scheele
W. E. Scheele-Maris

25 juni 1966
Siloam, Sendingshospitaal
Zuid-Afrika

TER OVERNAME

tegen billijke prijs: complete **Paraphrase** der H.S., 9 dl **M. Henry** Bijbelverkl., aantal delen der **Korte Verkl.** enz.

Br. onder no 30 Adm. Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

VERSCHEENEN:

WET EN EVANGELIE

door ds. H. Amelink
T. Jongsma, arts
ds. J. Keuning

Uitgave Persvereniging „Opbouw”
Prijs 60 ct.

10 ex. f 5.— - 20 ex. f 8.00

Bestelling uitsluitend per giro No 448367 t.n.v. de penningm. van „Opbouw”, Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht.